

SERGE DESOUTER & ROBERT WUYTS, "MAASAI".

ACT- vzw (Handelstraat 20, bus 14, 1040 Brussel, tel. 02/513.75.34), 1989, 46 blz.

Het kan ons alleen maar verheugen dat naast de talrijke buitenlandse publikaties over deze sterk tot de verbeelding sprekende etnische groep van Kenya en Tanzanië nu ook in het Nederlands hierover een fraai en origineel kunstboek is verschenen. Het werk is geïllustreerd met talrijke vierkleuren illustraties van Robert Wuyts.

Serge Desouter heeft tussen de Maasai geleefd en voelt zich duidelijk sterk verbonden met de cultuur en leefproblemen van deze veenomaden. Ik ben er mij van bewust dat etnografische-antropologische vulgarisatie een noodzaak is. En hoewel niet eenvoudig, moet daarbij gestreefd worden naar wetenschappelijke juistheid. Daarom enkele tekortkomingen op een rij:

1. Blz. 5 : de Maasai (waarom telkens een trema op de i?) en de Wodaabe (niet Woodabe) die in Niger leven, zijn zeker niet de enige overblijvende vertegenwoordigers van de lanskultuur, d.w.z. de veenomaden. Men vergeet niet de Turkana, Pokot, Rendille, Samburu, Gabra, Somali en nog zovele anderen.

2. Blz. 6 : Gikuyu i.p.v. Kikuyu (zoals de Kamba, een Bantu-sprekend volk in Kenya). Kalenjin is de benaming van een sub-taalgroep behorende tot de Nilotische taalfamilie, die weer een onderverdeling is van de Oost-Soedanese talen die deel uitmaken van de grote Nilo-Saharische taalfamilie. Kalenjin omvat o.a. volgende etnische groepen : Tugen, Marakwet, Pokot, Nandi, Kipsigis, Okiek (door de Maasai Dorobo genaamd) enz. De geestelijke leider bij de Maasai wordt Oloiboni genaamd (i.p.v. laïbon). De eigennaam van de geestelijke leider uit het begin van deze eeuw is Mbatian (i.p.v. Mbatiany).

3. Blz. 8 : Op de kaart van de Afrikaanse landen rond het Victoriameer ontbreken Rwanda en Burundi. Niet verwittigde lezers zouden kunnen denken dat Zaïre en Tanzanië een gemeenschappelijke grens hebben. De tweede detailkaart situeert de "secties" waartoe de Maasai behoren. J. Roumèguère-Eberhardt, een autoriteit op het gebied van deze etnische groep, spreekt over 12 secties; Desouter over 17. Bij Desouter ontbreken volgende secties: Keekonyoke, Moitanik, Kangere. Hij voegt er nog 8 aan toe; Dalalekutuk, Laitayok, Salei, Serenget, Larusa, Sikirari, Simanjiro en Moipo. Ook de plaats van sommige secties is bij Desouter anders dan bij Roumèguère-Eberhardt. De motieven op de schilden (blz. 26) duiden aan tot welke leeftijdsklasse en welke sectie de krijger behoort.

4. Blz. 9 : over de hierboven bedoelde kaart spreekt de A. over "klannen" (i.p.v. clans). Het gaat hier niet over clans, maar over "secties". Volgens bepaalde onderzoekers zouden er vijf clans bestaan: il-Makesen, il-Oiser, il-Molelian, il-Taarrosero en il-Ikumai. Ze leven verspreid over gans het Maasai-land. Clans hebben dus andere functies dan secties. Doorgaans vindt men clans terug in Australië en lineages (o.a.) in Afrika. Clans en lineages zijn niet met elkaar te verwarren, want hun respectievelijke kenmerken en functies zijn totaal verschillend.

5. Blz. 24 : i.p.v. "aspirant-besnijdeling" te spreken, waarom niet de adequate term "(de te besnijden) initiandus" gebruiken?

6. Blz. 25 : de A. heeft het over de leeftijdsgroep. Waarom niet de geijkte terminologie gebruiken : leeftijdsklasse (age-grades) of generatie (generation-set). Het politieke en economische leven bij de Maasai is georganiseerd rond een lineair systeem van leeftijdsklassen. Met tussenpozen van vijf jaar wijdt men jongens tot de volwassenheid in. Nadat de derde groep volwassen is geworden, vormen de drie groepen samen een nieuwe leeftijdsklasse die een eigen naam krijgt. Er bestaan vijf fazen. Iedere 12 jaar gaat een leeftijdsklasse een nieuwe fase in. Tijdens de eerste zes jaar van de nieuwe fase recruteert men geen jongens voor een nieuwe leeftijdsklasse, maar in de loop van de tweede zes jaar recruteert men drie groepen nieuwe volwassenen, die tenslotte samen een nieuwe leeftijdsklasse vormen. Opeenvolgende leeftijdsklassen worden als politieke rivalen beschouwd, terwijl de groepen die door een andere leeftijdsklasse van elkaar gescheiden zijn, politieke bondgenoten zijn. De leeftijdsklassen zijn de volgende:

- a. jongemannen/krijgers (junioren);
- b. jongemannen/krijgers (senioren);
- c. ouderlingen (junioren);
- d. ouderlingen (senioren);
- e. ouderlingen die niet meer actief zijn in het openbare leven (cfr. punt 7).

Zelfs in maatschappijen waarin leeftijdsklassen belangrijk zijn, blijft het principe van de lineage een fundamentele rol spelen, o.a. in erfenis kwesties, in het exogaam huwelijk en unilineaire verwantschap.

7. Blz. 37 : als een krijger (verplichte militaire dienst gedurende 15 jaar - volgens Desouter 9 jaar - d.w.z. twee maal 7,5 jaar; eerst junior-krijger en nadien senior-krijger, cfr. punt 5) na de "eunoto"-ceremonie ingelijfd wordt in de leeftijdsklasse van

de ouderlingen (hij gaat eerst over van b naar c, nadien van c naar d, en tenslotte van d naar e) wordt hij inderdaad beschouwd als een in het openbaar niet actieve ouderling, maar zeker niet als een "kukaa-tu"! Ten eerste hoeft men geen streepje te plaatsen tussen beide woorden die niets te zien hebben met de Maa-taal maar die uit het ...Kiswahili komen. "Kukaa tu" betekent inderdaad "zo maar zitten (verblijven) zonder iets te doen". Tenslotte nog dit : indien de ouderlingen de politieke touwtjes in handen hebben, dan hebben de krijgers de economische macht.

8. Blz. 41 : bruidsprijs i.p.v. bruidschat. In het eerste geval (en dat bedoelt de A.) zijn dit de goederen (bien matrimoniaux, bride-price, marriage money) die door de familie (lineage) van de jongen aan de familie (lineage) van het meisje moeten geschonken worden. In het tweede geval (en dit is ook zo bij de Maasai) zijn het de geschenken (dot, dowry), o.m. huisraad, die de bruid van haar verwanten meekrijgt om een nieuw gezin te stichten. De auteur stelt vervolgens dat een krijger van 20 jaar de bruidsprijs van 40 koeien niet kan betalen. Dit is natuurlijk een etnografische nonsens! De Maasai-krijgers mogen pas huwen na de "eunoto"-ceremonie (cfr. punt 7) en zijn dan ongeveer 30 jaar oud. Bovendien is het nooit de enkeling die een bruidsprijs moet verzamelen; hij wordt altijd bijgestaan door de verwanten van zijn lineage (het huwelijk in Afrika is geen zaak van twee personen maar steeds van twee lineages).

9. Blz. 43 : "polygynie" (huwelijk van één man met meerdere vrouwen; polyandrie is het huwelijk van één vrouw met meerdere mannen) i.p.v. "polygamie" die een neutrale term is (huwen met meerdere partners).

Desouter had moeten specificeren dat de "enkang" een semi-permanent woonef is , waar verscheidene families leven die in de omgeving hun vee laten grazen. Het is dus de basis van het economisch en sociaal leven. Hij rept echter met geen woord over de "imanyat" (die uit meer dan 50 wooneenheden bestaat) en de levensruimte is van de krijgers van één en dezelfde leeftijdsklasse.

Het werk werd uitgegeven door de Vereniging voor Technische Samenwerking (ACT) ten voordele van ontwikkelingsprojecten in Afrika. Het is lovenswaardig dat eindelijk eens een organisatie een oprechte en diepgaande belangstelling heeft voor een dergelijke etnische groep. Alle NGO's en officiële ontwikkelingsinstanties zijn niet zo breed denkend! Positief is dus zeker de boodschap van vriendschap en verstandhouding tussen de volken.

Wie nog meer informatie over de Maasai zoekt:

Roumequère-Eberhardt, J. 1984 - Les Maasai. Guerriers de la savane, Berger-Levrault, Paris.

Tepilit Ole Saitoti & C. Beckwith, 1980 - Les Masai, Chêne, Paris.

Bespreking door:

Patrick WYMEERSCH,
College voor Ontwikkelingslanden (RUCA)
Middelheimlaan 1
2020 Antwerpen.